

הנודר מן הירק פרק שביעי נדרים

(א) [מ"ק יג:]. (ב) [ע' נ"ג] ויבשר ר"ה יב. ד"ה תנא, (א) [ג' ויבשר הכל לרוב וגו'] (ד) [בשאלמות פ' טג טו קרא איתא וכל תבואת שדה אמר אבי וכו' וזה תבין פי' הר"ן ד"ה הכרו, (ב) [ג' למתנות], (ו) ערוכין מה [ע"ש כמה שמיים], (ז) [נקודין לו: וטעם כמנן וע' מוס' מיר כד: ד"ה אמר שמואל וכו' פירוש על זה], (ח) [וירכתה הערוך בערך שקף ב' ששוקפין ויכ"א בשאלמות פ' טג טז טעם סימן קכ"א], (ט) [שנת ע"ו].

תורה אור השלם

1. ויבשר הירק הדבר בני ישראל ראשית דגן תירוש ויצחק ודבש וכל תבואת שדה ובעשר הכל לרוב הביאה: (דברי הימים ב לא ה ר"ה) ויבשר הירק: שורש ב' ר"ה נדרים במשקלות וממדין: (ט) ומתקנה נחליאל ומגדליאל במוחו: במדבר כא יח-ט 3. ומתקנה וביא אשר בשדה מואב ר"ה הפסוק ונשקפה על פני הישימן: במדבר כא כ

הגרות הב"ח

(א) גמ' תנא נמי הכי ושוין: (ב) רש"י ד"ה ר' מאיר וכו' בכל מין דמידי דדגן משמע: (ג) ד"ה אמר אבי לעולם דגן כל דמידי דמידי משמע ה"ד ואח"כ מ"ה מאי ויבשר וכו' מילי דמידי דה"ד ואח"כ מ"ה דגן משמע כל מילי דמידי דה"ד ומבואר וכו' מתחמת תבואה קמרא ויבשר ה"ד ה"ד: (ה) ד"ה תנא משמע לו: (ו) ד"ה ששוקפין כ' מנו השוקף. י"ב ע"ל בעירושו סוף דף ט:

מוסף רש"י

הדין מיוצא דמי דמי למוציא דרבא כו'. רב יוסף קני נהור הוא ולא היה רוחא והכירו בעטם היין שהוא מנוג, לפי שהם ממי רב יוסף כמנוג לפי שהם רבא מתלה שיהיה בקי ליתן מיס גמדה (ערוכין ט:).

מתני' אלא מחמשה מינין. חטה ושעורה וכוסמין ושיפון ושבלת שועל: רבי מאיר אומר כו'. זהא ודאי מודינא לך שהנודר מן התבואה אינו אסור אלא מחמשה מינין אבל הנודר מן הדגן אסור בכל מין דמידיגן (ב) משמע דבר שעושין ממנו כרי ופול המלבי יבש עושין ממנו כרי ולהכי אסור: גמ' למימרא דדגן.

דכתיב בקרא כל מין דמידיגן משמע וחייב בעמשה מן התורה ואפי' משאר מינין מדקמני הנודר מן הדגן אסור בכל: וכפרון הדבר. כלומר קיבלו עליהם תקנתא של חזקיהו לעשר הכל כדכתיב הכרו בני ישראל וגו' אי אמרת שכללמא דדגן לא משמע אלא מחמשה מינין היינו דלמא קרא למימר הכרו בני ישראל דאפי' דבר שלא נחייב בעמשה מן התורה כגון שאר מיני דמידיגני היו מעשרים כדי להחזיק בתקנה אלא אי אמרת דגן כל מיני דמידיגן משמע מאי וכפרון הדבר הכרו כלומר מה וסיפוי על מנה שכתבו בצורה: אמר אבינו (א)

כל דמידיגן משמע ומאי וכפרון הדבר הכרו לאימיו פירות האילן וירק שהכרו זו בני ישראל ליתן מהן מעשר דמדלאורייתא לא מחייב בעמשה אלא מידי דמידיגן דלא משמע אלא מחמשה מינין: וטעמא שדה לרוב. אלמא דתבואה משמע כל מילי דהא דכתיב ותבואת השדה לאו מחמשה מינין (ב) דליקרו תבואה: תבואה סתם לא משמע אלא מחמשה מינין תבואת השדה משמע כל מידי הגדל מן השדה: פקיד. לזה צנוואמו: כיני מיקריא. כלומר ממה אגבה אותו מנון: אלא מחמשה מינין. ואינו גובה אלא מחמשה מינין: עלנשא. משמע כל מילי שעולה ומשכח ואפי' משאר פירות שמשכחין לזה לגבות מהן: אהדרוה לקמיה דרבא. לאותה תשובה: שער כתיב ושכר ספינות. גובה מהן או לא: מי אמריתן כיון דפחסן. שמתסרתין כל זמן שמתישנין: לאו עלנשא. מיקרו שאין עולה ומשכחין על גבי מינייהו: או דילמא כיון דלא ידיע פחסייהו. שעל יד על יד מתחסק ואינו ניכר פחיתותו להדיא והואיל ונטול הימנו שכר עולה ומשכחין הוא ויהצו ליה מההוא אגרא: אמרוה קמיה דרב יוסף. הא דלמנר רבא דהא לא מיבעיא ליה דעללמא כל מידי משמע רבא דמי למוציא דרבא רבא דמי למוציא דרבא רבא בריה דרב יוסף בר חמא אמר ליה הוא אמר ליה לא תיתבי אכרעך עד דאמרת לי פירושה דהדין מילתא מאי דכתיב וממדבר מתנה וממתנה נחליאל ומנחליאל במות א"ל כיון שעושה אדם את עצמו כמדבר שהוא מופקר לכל תורה ניתנה לו במתנה שנאמר וממדבר מתנה וכיון שניתנה לו במתנה נחלו אל שנאמר וממתנה נחליאל וכיון שנחלו אל עולה לגדולה שנאמר ומנחליאל במות ואם הגביה עצמו הקב"ה משפילו שנאמר ומבמות הגיא ולא עוד אלא (ב) ששוקפין אותו בקרקע שנאמר ונשקפה על פני הישימון ואם חוזר בו הקב"ה מגביהו שנאמר

מי דמי תבואה לא משמע אלא מחמשה מינין עללמא כל מילי משמע אהדרוהו לקמיה דרבא אמר הא לא קא מיבעיא לי דעללמא כל מילי משמע הדא הוא דאיבעיא לי שכר בתים ושכר ספינות מאי מי אמרינן כיון דפחתן לאו עללמא היא או דילמא כיון דלא ידיע פחתייהו עללמא היא אמרוה רבנן קמיה דרב יוסף אמר וכי מאחר דלא צריך לן אמאי שלח לן איקפד רב יוסף שמע רבא (א) ואתא לקמיה במעלי יומא דכפורי אשכחיה לשמעיה דהוה קא מוויג קמיה כסא דחמרא אמר ליה הב לי דאמויג ליה אנא יתב ליה וקא מוויג איהו כסא דחמרא כי קא שתי אמר הדין מוויגא דמי למוציא דרבא בריה דרב יוסף בר חמא אמר ליה הוא אמר ליה לא תיתבי אכרעך עד דאמרת לי פירושה דהדין מילתא מאי דכתיב וממדבר מתנה וממתנה נחליאל ומנחליאל במות א"ל כיון שעושה אדם את עצמו כמדבר שהוא מופקר לכל תורה ניתנה לו במתנה שנאמר וממדבר מתנה וכיון שניתנה לו במתנה נחלו אל שנאמר וממתנה נחליאל וכיון שנחלו אל עולה לגדולה שנאמר ומנחליאל במות ואם הגביה עצמו הקב"ה משפילו שנאמר ומבמות הגיא ולא עוד אלא (ב) ששוקפין אותו בקרקע שנאמר ונשקפה על פני הישימון ואם חוזר בו הקב"ה מגביהו שנאמר

לא תיתבי אכרעך כו'. לפי שהגייס לצו שאל לו מקרא זה כדי להשפיל דעמו: כמדבר שהוא מופקר לכל. נעשית לו התורה כמו נחלה: ששוקפין אותו כצ"ח. כמו (ו) המשוקף: מלמד תורה כחכם לכל: נחליאל. (א)

מתני' הנודר מן הדגן אסור בפול המצרי יבש דברי רבי מאיר והכ"א אינו אסור אלא בחמשת המינין רבי מאיר אומר הנודר מן התבואה אינו אסור אלא מחמשת המינין אבל הנודר מן הדגן אסור בכל ומותר בפרות האילן וביורק: גמ' למימרא דדגן כל דמידיגן משמע מתיב רב יוסף וכפרון הדבר הרבו בני ישראל [ראשית] דגן תירוש ויצחק וכל תבואת שדה (ב) לרוב וגו' ואי אמרת דגן כל דמידיגן משמע מאי (ג) כפרון הדבר הרבו אמר אבי לאתיי פירות האילן וירק: ר' מאיר אומר הנודר מן התבואה אינו אסור אלא מחמשה מינין: וכו': אמר ר' יוחנן הכל מודים בנודר מן התבואה שאין אסור אלא מחמשה מינין תניא נמי הכי (ב) שוין בנודר מן התבואה שאין אסור אלא מה' המינין פשימא מהו דתימא תבואה כל מילי משמע קמשמע לן דלא משמע כל מילי מתיב רב יוסף וכפרון הדבר הרבו בני ישראל כו' אמר רבא תבואה לחוד תבואת שדה לחוד בר מר שמואל פקיד דליתנון תליסר אלפי זוזי לרבא מן עללמא דנהר פניא שלחה רבא לקמיה דרב יוסף עללמא היכי מיקריא אמר רב יוסף (ב) מתניתין היא ושוין בנודר מן התבואה שאין אסור אלא מחמשה מינין א"ל אבי

מי דמי תבואה לא משמע אלא מחמשה מינין עללמא כל מילי משמע אהדרוהו לקמיה דרבא אמר הא לא קא מיבעיא לי דעללמא כל מילי משמע הדא הוא דאיבעיא לי שכר בתים ושכר ספינות מאי מי אמרינן כיון דפחתן לאו עללמא היא או דילמא כיון דלא ידיע פחתייהו עללמא היא אמרוה רבנן קמיה דרב יוסף אמר וכי מאחר דלא צריך לן אמאי שלח לן איקפד רב יוסף שמע רבא (א) ואתא לקמיה במעלי יומא דכפורי אשכחיה לשמעיה דהוה קא מוויג קמיה כסא דחמרא אמר ליה הב לי דאמויג ליה אנא יתב ליה וקא מוויג איהו כסא דחמרא כי קא שתי אמר הדין מוויגא דמי למוציא דרבא בריה דרב יוסף בר חמא אמר ליה הוא אמר ליה לא תיתבי אכרעך עד דאמרת לי פירושה דהדין מילתא מאי דכתיב וממדבר מתנה וממתנה נחליאל ומנחליאל במות א"ל כיון שעושה אדם את עצמו כמדבר שהוא מופקר לכל תורה ניתנה לו במתנה שנאמר וממדבר מתנה וכיון שניתנה לו במתנה נחלו אל שנאמר וממתנה נחליאל וכיון שנחלו אל עולה לגדולה שנאמר ומנחליאל במות ואם הגביה עצמו הקב"ה משפילו שנאמר ומבמות הגיא ולא עוד אלא (ב) ששוקפין אותו בקרקע שנאמר ונשקפה על פני הישימון ואם חוזר בו הקב"ה מגביהו שנאמר

משמע. כלשון בני אדם: מאי וכפרון הדבר. ר"ה תנא נמי הכי ושוין: (ב) רש"י ד"ה ר' מאיר וכו' בכל מין דמידי דדגן משמע: (ג) ד"ה אמר אבי לעולם דגן כל דמידי דמידי משמע ה"ד ואח"כ מ"ה מאי ויבשר וכו' מילי דמידי דה"ד ואח"כ מ"ה דגן משמע כל מילי דמידי דה"ד ומבואר וכו' מתחמת תבואה קמרא ויבשר ה"ד ה"ד: (ה) ד"ה תנא משמע לו: (ו) ד"ה ששוקפין כ' מנו השוקף. י"ב ע"ל בעירושו סוף דף ט:

בשמע. כלשון בני אדם: מאי וכפרון הדבר. ר"ה תנא נמי הכי ושוין: (ב) רש"י ד"ה ר' מאיר וכו' בכל מין דמידי דדגן משמע: (ג) ד"ה אמר אבי לעולם דגן כל דמידי דמידי משמע ה"ד ואח"כ מ"ה מאי ויבשר וכו' מילי דמידי דה"ד ואח"כ מ"ה דגן משמע כל מילי דמידי דה"ד ומבואר וכו' מתחמת תבואה קמרא ויבשר ה"ד ה"ד: (ה) ד"ה תנא משמע לו: (ו) ד"ה ששוקפין כ' מנו השוקף. י"ב ע"ל בעירושו סוף דף ט:

ה א ב ג מ"י פ"ט מהל' נדרים ה"ע טו"ש י"ד סי' ר"ח סעי' י"ז:

תוספות

מתניתין אסור בפול המצרי. דכל מידי דלדיגן משמעדין אומן ככרי נקרא דגן: וכפרון הדבר. פסוק הוא דכרי הימים שתיקן וכפרון מקמו הכרו בני ישראל מעשר דגן מירוש ויצחק וכל תבואת שדה לרוב השתה ק"ד לכל תבואת שדה כלומר כגון פול המלבי ספיפה דקרא סמך דכתיב כל תבואת שדה לרוב ואי דגן כל מילי דלדיגן משמע ל"ל מלייתא כל תבואת שדה ועי' דגן דכתיב כפרון המעשר דגן לא משמע אלא ר' מינין מיניה הוה דכרי הימים משמע כל מילי דלא כלשון ב"ח משמע כל מידי דלדיגן הוה נמי משמע כל מילי: אבל מודי' אפילו דגן שאין אסור אלא מה' מינין: מתיב רב יוסף. וה"ה לרבי דהוא משמע כל מילי: עללמא. כל מין דמידיגן משמע: רבא דלא צריך לן אמאי שלח לן איקפד רב יוסף שמע רבא (א) ואתא לקמיה במעלי יומא דכפורי אשכחיה לשמעיה דהוה קא מוויג קמיה כסא דחמרא אמר ליה הב לי דאמויג ליה אנא יתב ליה וקא מוויג איהו כסא דחמרא כי קא שתי אמר הדין מוויגא דמי למוציא דרבא בריה דרב יוסף בר חמא אמר ליה הוא אמר ליה לא תיתבי אכרעך עד דאמרת לי פירושה דהדין מילתא מאי דכתיב וממדבר מתנה וממתנה נחליאל ומנחליאל במות א"ל כיון שעושה אדם את עצמו כמדבר שהוא מופקר לכל תורה ניתנה לו במתנה שנאמר וממדבר מתנה וכיון שניתנה לו במתנה נחלו אל שנאמר וממתנה נחליאל וכיון שנחלו אל עולה לגדולה שנאמר ומנחליאל במות ואם הגביה עצמו הקב"ה משפילו שנאמר ומבמות הגיא ולא עוד אלא (ב) ששוקפין אותו בקרקע שנאמר ונשקפה על פני הישימון ואם חוזר בו הקב"ה מגביהו שנאמר

פירוש הרא"ש

מתני' אסור בפול המצרי יבש. דגן כל מיני דמידיגן משמע ששנין ממנו כרי והכרו מן הדגן אסור בכל מין קמיתו ששנין מנה כרי: גמ' וכפרון הדבר. מקרא הוא דכרי הימים על חזקיהו שמתן לעשר מפירות ירק וכאשר מחזקה התקנה הכרו בני ישראל להביא מעשר מכל: אי אמרת דגן כל דמידיגן תבואת שדה דכתיב כפריוהו

קרא ומה שא' להוסיף: לאתיי פירות האילן וירק. ליתמנו בכלל דגן ומיקרו תבואת השדה: (ב) פ"סא (ה) הכל מודים בנודר מן התבואה שאינו אסור אלא בחמשת המינין. ללא תימא לרנן דגן לא משמע לנו אלא חמשת המינין תבואה כל מילי משמע. שם דעללמא משמע כל דבר מעולה ומשובח: שכר בתים ושכר הבמות. כיון דפחסי שפעימם נשכרים כול: כיון דלא ידיע פחתייהו: דמי האו מוויגא בו: שהיה נגיל ליתן הכרה מים כיון דלאיתא בתחלת פרק המוילא יין (דף ע"ו). אמר רבא כל מחלה דלא דרי על מד תלתא מילא לאו חמרה הוא: שהוא מופקר לכל. ללמוד מרומנו ללל: